

การสำรวจสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชน
ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

**Knowledge Exploration and Development Local Wisdom For Cultural Tourism
Promotion : A case Study on Chathing Phra Community , Sathing Phra , Songkhla**

อัจฉรา ช่วยชู¹

Achara Chuaychoo¹

¹ ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹Business Administration Department, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University

²General Management Division, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) เพื่อศึกษาสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา 4) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้องค์ความรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือนักท่องเที่ยวทั่วไป จำนวน 400 คน โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลและวิเคราะห์โดยใช้สถิติทาง ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี มีสถานภาพโสด มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต เดินทางท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัว เดินทางท่องเที่ยวช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ เดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ เดินทางท่องเที่ยวเป็นระยะเวลา 3 วัน 2 คืน เลือกพักรีสอร์ท ท่องเที่ยวเฉลี่ยทั้งปีไม่แน่นอนขึ้นกับโอกาส และเหตุผลในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เมื่อกล่าวถึงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจกิจกรรมท่องเที่ยวแหล่งภูมิปัญญาที่ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ทุกกิจกรรม ทั้ง เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การกิน การแต่งกาย ภาษา การอยู่อาศัย , เรียนรู้การแปรรูปน้ำตาลจากตาลโตนด , เรียนรู้การทำขนมโบราณ เช่นขนมตาล ,เรียนรู้วิถีการทำเกษตรอินทรีย์ , เรียนรู้งานหัตถกรรมจากไยตาล , เรียนรู้งานหัตถกรรมจากผิวไม้ไผ่ , เรียนรู้การทำผ้าบาติกโดยใช้วัสดุเหลือใช้จากตาลโตนดเป็นลายพิมพ์ , เรียนรู้หัตถกรรมจากเศษไม้ , เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ของท้องถิ่น ผ่านสถานที่ท่องเที่ยว เช่น หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ทวดเท่ง ,

เรียนรู้ประเพณี เช่น ลากพระ สารทเดือนสิบ และ เรียนรู้การทำชุดมโนราห์ รวมถึงการแสดงมโนราห์ อยู่ในระดับมาก และจากการศึกษาสิ่งดึงดูดใจในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสนใจต่อสิ่งดึงดูดใจในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้ง สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ด้านวิถีชีวิต องค์กรความรู้ และภูมิปัญญา , สถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ , สถานที่ท่องเที่ยวมีการจัดกิจกรรมงานเทศกาลที่เป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณี , สถานที่ท่องเที่ยวมีอุตสาหกรรมพื้นบ้านเป็นงานฝีมือของคนท้องถิ่นเป็นสินค้าที่มีเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆไม่สามารถหาได้ทั่วไป , ลักษณะที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ และ สถานที่ท่องเที่ยวมีบุคคลสำคัญ มีตำนาน มีเรื่องเล่า เกี่ยวกับ คติ ความเชื่อ เช่น เมื่อเดินทางไปกราบไหว้ หรือ สักการะ แล้วจะได้สิ่งที่ปรารถนา อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: องค์กรความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ABSTRACT

THE OBJECTIVES OF THIS RESEARCH WERE TO 1) TO STUDY TOURISM BEHAVIOR OF RESPONDENTS 2) TO STUDY THE STATUS OF KNOWLEDGE AND GUIDELINES FOR DEVELOPING LOCAL WISDOM IN CHATHING PHRA COMMUNITY, SATHING PHRA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE THAT PROMOTES CULTURAL TOURISM. 3) TO STUDY THE POTENTIAL OF CULTURAL TOURISM SITES IN CHATHING PHRA COMMUNITY, SATHING PHRA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE. 4) TO STUDY GUIDELINES FOR PROMOTING CULTURAL TOURISM BY USING KNOWLEDGE AND LOCAL WISDOM IN CHATHING PHRA COMMUNITY, SATHING PHRA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE. THE DATA WAS COLLECTED USING QUESTIONNAIRES TO 400 THAI TOURISTS. THE DATA WERE ANALYZED USING FREQUENCIES AND PERCENTAGE. RESULTS FROM THE QUESTIONNAIRE SHOWED THAT MAJORITY OF THE RESPONDENTS WERE FEMALE, AGE 20-30 YEARS OLD, SINGLE WITH A BACHELOR'S DEGREE. THE MAJORITY OF THEM WERE GOVERNMENT OFFICIALS / STATE ENTERPRISES, INCOME BELOW OR EQUAL TO 10,000BAHT, DOMICILED IN SONGKHLA. MOST OF THEM STUDIED TRAVEL INFORMATION FROM THE INTERNET. TRAVEL BY PRIVATE CAR, TRAVEL ON WEEKENDS AND HOLIDAYS, TRAVEL WITH FAMILY OR RELATIVES, TRAVEL FOR A PERIOD OF 3 DAYS AND 2 NIGHTS, CHOOSE A RESORT, AVERAGE TRAVEL THROUGHOUT THE YEAR IS UNCERTAIN, DEPENDING ON THE OPPORTUNITY. AND THERE ARE REASONS FOR TOURISM TO RELAX. WHEN DISCUSSING KNOWLEDGE AND LOCAL WISDOM TOURISM ACTIVITIES FOUNDED THAT RESPONDENTS WERE INTERESTED IN ALL TOURISM ACTIVITIES, WISDOM SOURCES AT CHATHING PHRA COMMUNITY, SATHING PHRA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE, INCLUDING LEARNING ABOUT COMMUNITY LIFE, EATING, DRESSING, LANGUAGE, LIVING. LEARN HOW TO PROCESS SUGAR FROM PALMYRA ,LEARN HOW TO MAKE OLD SWEETS SUCH AS SUGAR CANDY, LEARN HOW TO MAKE ORGANIC FARMING, LEARN ABOUT HANDICRAFTS FROM PALMYRA FIBER, LEARN HANDICRAFTS FROM BAMBOO SKIN, LEARN TO MAKE BATIK BY USING WASTE MATERIALS FROM PALMYRA, LEARN CRAFT FROM WOOD CHIPS, LEARN ABOUT THE HISTORY OF LOCAL BELIEFS THROUGH TOURIST ATTRACTIONS SUCH AS LUANG PU THUAD, CREEPING FRESH WATER, TOUAD TANG.LEARN THE TRADITIONS SUCH AS CHAK PHRA ,SART DAY, LEARN HOW TO MAKE MANOHRA INCLUDING THE MANOHRA ACTING AT A HIGH LEVEL. FROM STUDYING THE ATTRACTIVENESS OF CHOOSING CULTURAL ATTRACTIONS FOUNDED RESPONDENTS GAVE A LEVEL OF INTEREST IN ATTRACTING TOURISTS TO CHOOSE CULTURAL ATTRACTIONS AT HIGH LEVEL INCLUDE TOURIST ATTRACTIONS ARE UNIQUE. THE WAY OF LIFE, KNOWLEDGE AND WISDOM, TOURIST ATTRACTIONS ARE LEARNING RESOURCES FOR CULTURE, TRADITIONS AND HISTORY. TOURIST ATTRACTIONS HAVE ORGANIZED FESTIVE ACTIVITIES THAT CARRY ON ARTS AND

CULTURE AND TRADITIONS. TOURIST ATTRACTIONS HAVE A LOCAL INDUSTRY, CRAFTED BY LOCAL PEOPLE, ARE PRODUCTS THAT ARE ONLY LOCAL. THE LOCATION OF THE TOURIST ATTRACTIONS CAN BE LINKED TO OTHER TOURIST ATTRACTIONS. TOURIST ATTRACTIONS HAVE IMPORTANT PEOPLE. THERE ARE LEGENDS AND THERE ARE STORIES ABOUT BELIEFS.

KEYWORD: KNOWLEDGE, LOCAL WISDOM, CULTURAL TOURISM

บทนำ (Introduction)

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นที่สนใจมากขึ้นในระดับชาติและนานาชาติ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลายเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายๆประเทศ ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้คาดการณ์ว่าในพ.ศ. 2563 จะมรการเดินทางทั่วโลกทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และโลก และวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังประเทศต่างๆทั่วโลก เกิดการเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมไปยังประเทศอื่นๆโดยผ่านการประชุมสัมมนา การจัดงานแสดงสินค้า อาหาร ดนตรี ภาพยนตร์ และสื่อโฆษณาต่างๆ (Richards, 2007:4) ซึ่งเป็นการทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างเพื่อเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่า ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ประเพณี เทศกาล ประเพณี เทศกาล วิถีชีวิตของคนในพื้นที่อื่นซึ่งเรียกการท่องเที่ยวแบบนี้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นผลิตภัณฑ์ในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม กระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเกิดจากการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นว่าเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่สามารถนำเสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยวได้ หลายหน่วยงานจึงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนท้องถิ่นเพื่อรื้อฟื้นประเพณีที่กำลังสูญหาย การอนุรักษ์มรดกโบราณสถานต่างๆ รวมทั้งการพัฒนางานหัตถกรรมและงานฝีมือ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้คนท้องถิ่นเกิดความภูมิใจต่อวัฒนธรรมของตน และมีต้นตอที่จะหันมาอนุรักษ์และพัฒนาตลาดทางวัฒนธรรม โดยร่วมมือเป็นหนึ่งเดียวกันในแต่ละชุมชน รวมถึงการมีบทบาทในการจัดการหรือการบริหารการท่องเที่ยวมากขึ้น การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาแบบทุนนิยมที่ถ่ายโอนทรัพยากรออกจากชุมชน จากหมู่บ้าน เพื่อเลี้ยงดูเมือง และเพื่อส่งออกต่างประเทศ เป็นการพัฒนาโดยทุนนิยมแบบที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพในกิจการอุตสาหกรรม ผลของการพัฒนาจึงตกเป็นของคนเพียงกลุ่มเดียว ชุมชนเมืองกับชนบทจึงเกิดความแตกต่างกันมาก เกิดความเจริญเป็นแบบกระจุก ในขณะที่ทรัพยากรของชุมชนในชนบทถูกทำลายไปเรื่อยๆ การพัฒนาตามแนวทางทุนนิยมแบบที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาแต่เพียงส่วนเดียว คือส่วนหัว ละทิ้งส่วนล่าง คือชุมชนในชนบท

ซึ่งอันประกอบด้วยประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ในการพัฒนาควรสนับสนุนให้มีความเข้มแข็ง สามารถเชื่อมโยง และช่วยเหลือกันเองในระดับท้องถิ่น รวมกลุ่มกันทำอาชีพและขยายเป็นเครือข่ายในระดับชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องอาชีพ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะอาชีพสาขาการเกษตรและสาขา

ที่เกี่ยวข้อง เช่นตัวอย่างของชุมชนบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้เลือกให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และส่งผลให้เกิดการจัดการและการพัฒนาในชุมชน เป็นต้น

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะนำรายได้จำนวนมากเข้ามาในชุมชน แต่ในทางตรงกันข้ามก็นำผลเสียที่ทำลายทุนวัฒนธรรมของชุมชนเอง เช่น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดอาชีพใหม่มากมาย ซึ่งทำให้มีความต้องการด้านแรงงานมากขึ้น และมีผลให้ลักษณะของแรงงานท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงจากแรงงานเกษตรกรรมไปเป็นแรงงานด้านบริการแทน การที่นักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่มีพื้นฐานในเรื่องความเชื่อ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่ต่างกัน อาจทำให้คนท้องถิ่นบางพื้นที่เกิดความรู้สึกไม่พอใจที่เห็นคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากตนเข้ามาในท้องถิ่นของตน หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวเองก็อาจจะเห็นและเข้าใจความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่นเพียงผิวเผิน ทำให้เกิดการแปลความหมายของสิ่งที่เห็นในทางลบ และอาจก่อให้เกิดอคติต่อคนท้องถิ่นได้ หากการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่มีการวางแผน และการประชาสัมพันธ์ที่ดี อาจจะทำให้คนท้องถิ่นใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องในการนำมรดกทางวัฒนธรรมมาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เช่น การสร้างงานหัตถกรรมหรือของฝาก ของที่ระลึกที่มีคุณภาพต่ำและมีราคาถูก เพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยหวังผลกำไรโดยไม่ได้รักษาภูมิปัญญาของหัตถกรรมพื้นเมืองไว้ นอกจากนี้การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หวังเพียงการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เพียงอย่างเดียว อาจทำให้เกิดวัฒนธรรมปลอมขึ้นโดยมีการดัดแปลงวัฒนธรรมโดยการสร้างขึ้นใหม่ เช่น เทศกาล การแสดงพื้นเมือง เป็นต้น สำหรับให้นักท่องเที่ยวชม ซึ่งการกระทำเช่นนี้ไม่ใช่การอนุรักษ์วัฒนธรรม แต่จะทำให้ชุมชนขาดความดั้งเดิมและขาดความน่าดึงดูดใจ

ชุมชนต่างๆในประเทศแต่ละที่มีเรื่องราวของวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งหากเราหาคำอธิบายของแต่ละชุมชนให้ได้ก็จะทำให้สามารถพัฒนาเป็นจุดเด่นสามารถนำมาซึ่งการสร้างรายได้ให้ชุมชน อีกหนึ่งชุมชนในจังหวัดสงขลา ซึ่งอาจจะไม่มีคนรู้จักมากนักหากไม่ใช่คนพื้นที่ในจังหวัดสงขลาแต่เป็นที่ซึ่งมีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจเหมาะที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่เรียนรู้ด้านองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนนี้คือ ชุมชนชาวบก ชุมชนที่ยังคงอัตลักษณ์วิถีชีวิต ดำเนินมาแต่ครั้งรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง ซึ่งเล่ากันว่าครั้งหนึ่งมีพ่อค้าชาวอาหรับสร้างเมืองขึ้น บริเวณหัวเขาแดง เป็นเมืองท่าซึ่งเรียกกันว่า เมืองสงขลา แล้วตั้งตัวเป็นอิสระ แต่ถูกปราบปรามได้ในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นับตั้งแต่นั้นมาบรรดาบ้านเมืองบนเกาะแห่งนี้ ก็อยู่ภายใต้การปกครองและดูแลของ เมืองพัทลุง ที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา ขณะเดียวกันการทับถมของโคลนตะกอนและทราย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพเกาะจนกลายเป็นคาบสมุทรที่เรียกกันว่าคาบสมุทรสทิงพระ คนรุ่นเก่าในท้องถิ่นเรียกบริเวณที่เป็นเกาะสทิงพระว่า แผ่นดินบก วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนบนแผ่นดินบกหรือ คาบสมุทรสทิงพระ จะมีความผูกพันกับ โหนด นา เล ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมานับพันปี คาบสมุทรสทิงพระก็คือ อำเภอสทิงพระ ในปัจจุบัน

อำเภอสทิงพระ มีเนื้อที่ประมาณ 120 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 11 ตำบล 79 หมู่บ้าน โดยพื้นที่ประมาณ 3 ใน 4 (ประมาณ 33,550 ไร่) เป็นพื้นที่ทำนา,ไร่นาสวนผสม และทำตาลโตนด เนื่องจากมีต้นตาลโตนดหนาแน่นมากทางฝั่งตะวันตกของถนนสายหัวเขาแดง – ระโนด ประมาณ 1 ล้านกว่าต้น ซึ่งนับว่ามีจำนวนต้นตาลโตนดมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทยและโดยเฉพาะอำเภอสทิงพระมีการใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของ “ต้นตาลโตนด” ทั้ง ราก ใบ กาบ ทาง งวง ผล จาว และลำต้น ควบคู่กับการทำนา ปัจจุบันมีการทำนาทุ้งบ้างเล็กน้อย แถบริมฝั่งทะเลสาบสงขลา และฟาร์มเพาะพันธุ์แถบริมทะเลอ่าวไทย อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรอำเภอสทิงพระ ยังคงอยู่กับการทำนา ทำ

การแปรรูปตาลโตนด ทำประมง เลี้ยงสัตว์ และทำไร่นาสวนผสม อำเภอสิงหนครมีทุนจากธรรมชาติในพื้นที่นาและทะเลอัน สมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่จึงพึ่งพาทุนจากธรรมชาติในท้องถิ่น และภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาในการประกอบอาชีพ เลี้ยง สัตว์ ทำนา หาลา และแปรรูปผลผลิตจากตาลโตนด

จะเห็นได้ว่า อำเภอสิงหนคร เป็นพื้นที่ที่มีภูมิปัญญา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับการ ท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ตำบล จะทิ้งพระ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เพื่อสร้างความภูมิใจให้คนในชุมชน และ เป็นการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน ดั้งเดิมของพื้นที่ ที่สามารถนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่มีในชุมชนเกิดเป็นมูลค่า อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวที่มีองค์ความรู้และภูมิปัญญาเป็นเครื่องมือ เพราะภูมิปัญญาไทยเป็น องค์ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ช่วยอำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของประชาชน ในสังคม ดังนั้นเราควรช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาไทย รวมถึงถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ภูมิปัญญาไทยอยู่คู่กับสังคมตลอดไป

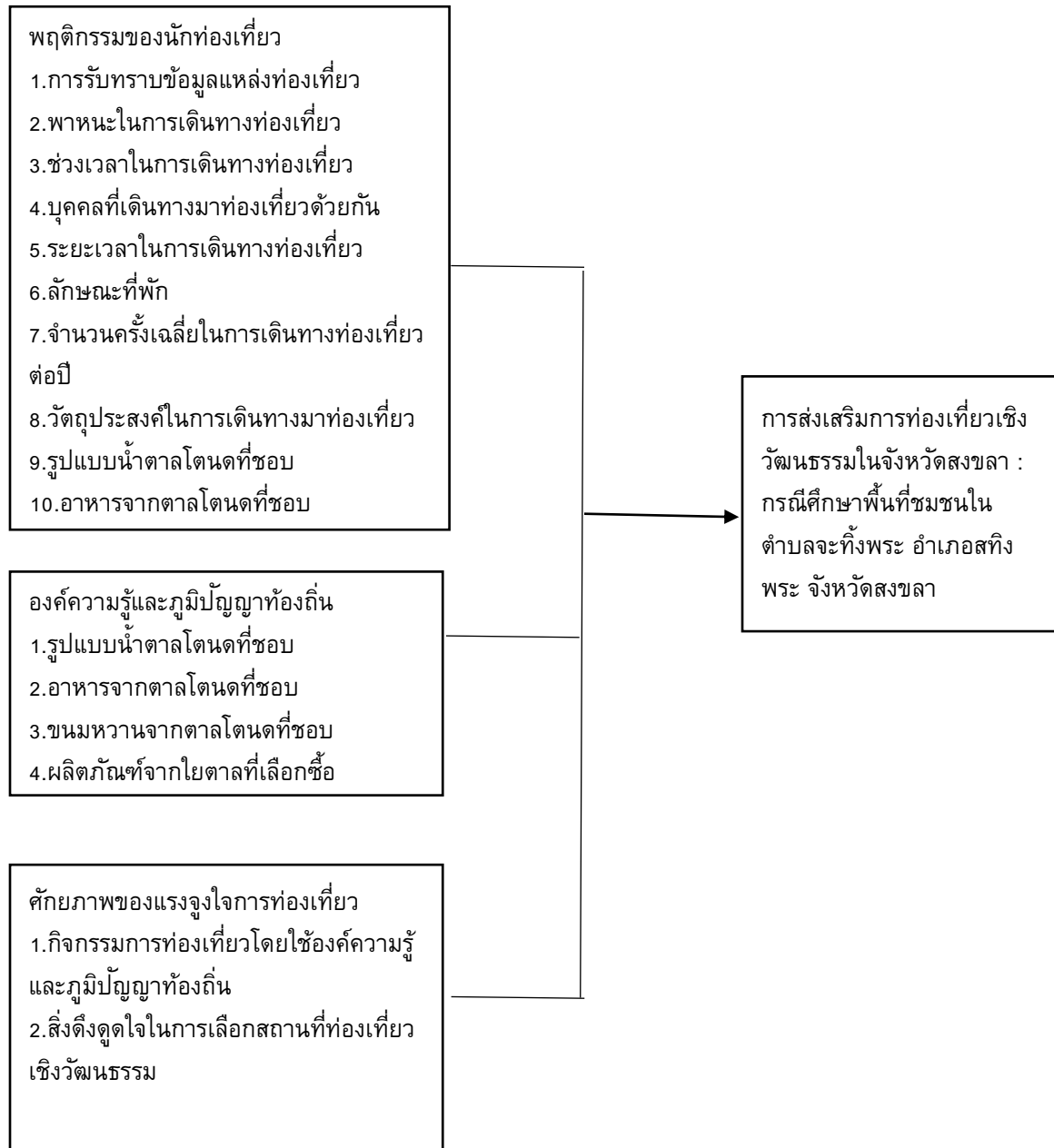
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสิงหนคร จังหวัด สงขลา ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสิงหนคร ของนักท่องเที่ยว
4. เพื่อเสนอแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้องค์ความรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอ สิงหนคร จังหวัดสงขลา

ขอบเขตการวิจัย

1. เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้วิธีการสำรวจและตามด้วยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือขอบเขตของการศึกษา โดยใช้กลุ่มประชากรเป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน
2. ระยะเวลาที่ทำการศึกษา เริ่ม ธันวาคม 2561 - เดือนมกราคม 2562
3. สถานที่เก็บข้อมูล นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มบุคคลทั่วไป และใช้วิธีการทำแบบสอบถามโดยการลง พื้นที่จริง และผ่านทางช่องทางออนไลน์ช่องทาง Line และ Facebook 10 % 40 ชุด ในการนำมาทดสอบค่าความ เชื่อมั่น)

กรอบแนวความคิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
2. ได้แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการต่อยอดการท่องเที่ยวชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย (Method)

การวิจัยเรื่อง การสำรวจสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา การวิจัยเชิงสำรวจนั้นผู้วิจัยจะเก็บรวบรวม ข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นของบุคคลก็ได้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะบรรยายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาการวิจัยเชิงสำรวจนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้ ทั้งหมด มาวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะส่วนรวมของกลุ่มที่ทำ การศึกษาซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) การกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกประชากรสำหรับการวิจัย ครั้งนี้ คือบุคคลทั่วไป จากนั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มประชากร นอกจากนี้ทางทีมผู้วิจัย ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่จริง และการให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบออนไลน์ทั้งทาง Line และ Facebook ทั้งหมด 10% เพื่อใช้ในการทดสอบค่าความเชื่อมั่น

2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เป็นแบบกำหนดคำตอบไว้ (Multiple Choices) โดยการเลือกตอบจากสิ่งที่กำหนดไว้ และแบบที่ไม่ได้กำหนดคำตอบไว้เพื่อให้สามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระซึ่งรูปแบบและรายละเอียดของแบบสอบถามแบ่งได้

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบซึ่งคือบุคคลทั่วไปจำนวน 400 คน และทำการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดยเลือกตัวอย่างตามสัดส่วนที่มีอยู่ในประชากรทั้งหมดควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเลือกเก็บข้อมูลจากบุคคลทั่วไป เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่หลากหลายที่ ให้ความร่วมมือและมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยต้องการการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยปราชญ์ท้องถิ่น และนำแบบสอบถามมาทำทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach 's Alpha coefficient) ได้ค่าแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถามโดยมีค่าระหว่าง ($0 < \alpha < 1$) ถ้ามีค่าใกล้เคียงกับ 1 มากแสดงว่ามีความเชื่อมั่นมาก (ดูภาคผนวก ก แล้วนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน โดยคิดเป็น 100% ทำให้ได้รับข้อมูลเพียงพอที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับ โดยแบ่งเป็น 5 ส่วนดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล
2. ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. ศึกษาสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
4. ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

5. เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้องค์ความรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยและอภิปรายผล (Results and Discussion)

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี มีสถานภาพโสด มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสงขลา

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต เดินทางท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัว เดินทางท่องเที่ยวช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ เดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว/ญาติ เดินทางท่องเที่ยวเป็นระยะเวลา 3 วัน 2 คืน เลือกพักรีสอร์ท ท่องเที่ยวเฉลี่ยทั้งปีไม่แน่นอนขึ้นกับโอกาส และเหตุผลในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน

3. สถานะองค์ความรู้และแนวทางพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ชอบน้ำตาลโตนดที่เป็นแบบผง เคยรับประทานแกงส้มโดยใช้น้ำส้มตาลโตนด ขนมาจากตาลโตนดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยรับประทานคือลูกตาลลอยสนใจ ชื่อของฝากผลิตภัณฑ์จากใยตาลเป็นหมวก

4. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมื่อก้าวถึงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจกิจกรรมท่องเที่ยวแหล่งภูมิปัญญาที่ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา ทุกกิจกรรม ทั้ง เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การกิน การแต่งกาย ภาษา การอยู่อาศัย , เรียนรู้การแปรรูปน้ำตาลจากตาลโตนด ,เรียนรูการทำขนมโบราณ เช่นขนมตาล ,เรียนรู้อาหารถิ่นถิ่น , เรียนรู้งานหัตถกรรมจากใยตาล , เรียนรู้งานหัตถกรรมจากผิวไม้ไผ่ , เรียนรู้การทำผ้าบาติกโดยใช้วัสดุเหลือใช้จากตาลโตนดเป็นลายพิมพ์ , เรียนรู้หัตถกรรมจากเศษไม้ , เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ของท้องถิ่น ผ่านสถานที่ท่องเที่ยว เช่น หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ทวดเท่ง ,เรียนรู้อาหารถิ่นถิ่น เช่น ลากพระ สารทเดือนสิบ และ เรียนรู้การทำชุดมโนราห์ รวมถึงการแสดงมโนราห์ อยู่ในระดับมาก และจากการศึกษาสิ่งดึงดูดใจในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสนใจต่อสิ่งดึงดูดใจในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้ง สถานที่ท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์ ด้านวิถีชีวิต องค์ความรู้ และภูมิปัญญา , สถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ , สถานที่ท่องเที่ยวมีการจัดกิจกรรมงานเทศกาลที่เป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณี , สถานที่ท่องเที่ยวมีอุตสาหกรรมพื้นบ้านเป็นงานฝีมือของคนท้องถิ่นเป็นสินค้าที่มีเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆไม่สามารถหาได้ทั่วไป , ลักษณะที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ และ สถานที่ท่องเที่ยวมีบุคคลสำคัญ มีตำนาน มีเรื่องเล่า เกี่ยวกับ คติ ความเชื่อ เช่น เมื่อเดินทางไปกราบไหว้ หรือ สักการะ แล้วจะได้สิ่งที่ปรารถนา อยู่ในระดับมาก

5. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้องค์ความรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา จากผลการศึกษาข้างต้นเรื่องความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยว และ สิ่งดึงดูดใจในการ

เลือกสถานที่ท่องเที่ยวผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษามาจัดทำเป็นแผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา เพื่อเสนอชุมชน และผู้วิจัยยัง ได้กำหนดศูนย์การเรียนรู้เรื่ององค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา ไว้ดังนี้

กิจกรรมที่จัดทั้งหมด 8 กิจกรรมคือ

จุดที่ 1 เรียนรู้การทำผ้าบาติกจากเศษเหลือของตาลโดนด

จุดที่ 2 เรียนรู้งานหัตถกรรมจากเผาไม้ตาลโดนด

จุดที่ 3 วัดสังขละบุรี เพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เวะไหว้หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด

จุดที่ 4 ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวกบ จะเรียน

1. เรียนรู้วิถีชุมชน การกิน การแต่งกาย ภาษา การอยู่อาศัย

2. เรียนรู้วิถีการทำเกษตรอินทรีย์

จุดที่ 5 ศูนย์การเรียนรู้กลุ่มตาลโดนด

1. เรียนรู้การแปรรูปน้ำตาลจากตาลโดนด

2. เรียนรู้การทำขนมโบราณ

จุดที่ 6 ศูนย์การเรียนรู้ชาวกบ ครูถนอม

1. เรียนรู้ประเพณีของชาวดำบล จะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

2. เรียนรู้การทำชุดมโนราห์

จุดที่ 7 กลุ่มโหนดทิ้ง

1. เรียนรู้งานหัตถกรรมจากโยตาล

2. เรียนรู้งานหัตถกรรมจากผิวไม้ไผ่

ข้อเสนอแนะ (Suggestion) จากผลการวิจัย และการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งเป็นโอกาสของชุมชนในการสร้างรายได้ ซึ่งส่วนมากแหล่งท่องเที่ยวชุมชนไม่ค่อยเป็นที่รู้จักมากนัก ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของควรมีการประชาสัมพันธ์ในด้านของการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย โดยให้แสดงถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเมืองไทย และมีอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมประเพณีชัดเจน เพิ่มการสื่อสารจากระดับจังหวัดไปยังภาคส่วนย่อยต่าง ๆ เพื่อให้นโยบายหรือแนวทางการประชาสัมพันธ์นั้น ไปถึงยังกลุ่มผู้ให้บริการต่าง ๆ เช่น ผู้ให้บริการนำเที่ยว โรงแรม /ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น แล้วให้แต่ละภาคส่วนช่วยทำการประชาสัมพันธ์ในแนวทางเดียวกัน

ผู้เกี่ยวข้องของควรมองหาเป้าหมายให้ตาลโดนดเป็นสิ่งที่สร้างภาพลักษณ์ของตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา โดยให้คนสงขลา ผู้ประกอบการทุกแขนงหันมาใช้สิ่งของที่มาจากตาลโดนด เช่นกระเป๋ากบจากกลุ่มโหนดทิ้ง คล้ายกับการสร้างอัตลักษณ์นิยมของสงขลา เหมือนการสร้างชาตินิยม เช่น การจัดงานแฟร์ต่างๆที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากตาลโดนด แจกของที่ระลึกให้คนต่างจังหวัดที่มาเที่ยว ได้นำไปพูดต่อเรื่องประโยชน์ของตาลโดนดเป็นต้น และมุ่งเน้นการสร้างงานสร้างอาชีพ การกระจายรายได้ การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตสินค้า OTOP และผลิตภัณฑ์จากตาลโดนดครบ วงจร ให้ก้าวไปสู่การเป็นเมืองตาลโดนดแห่งประเทศไทยและอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์นิภา รุ่งเรืองวุฒิไกร อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี ยิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ คุณครูไพฑูรย์ ศิริรักษ์ ซึ่งเป็นปราชญ์ท้องถิ่น ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละ พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการตั้งคำถาม การส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงขอขอบพระคุณผู้ประเมินทำแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ข้อมูล ที่เอื้อต่อการทำงานวิจัย จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์กับผู้สนใจเกี่ยวกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ ให้แก่เหล่าคุณอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอแสดงความกตัญญูตเวทิตาคุณ แต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขออภัยรับผิดเพียง ผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนา งานวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). ภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างอาชีพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ดวงฤทัย อรรถแสง. (2552). กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทรงคุณ จันทจร พิสิฐฐ์ บุญไชย และไพรัช ถิตย์ผาด. (2552). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็น ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการ 77 ท้องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะวิทยาการจัดการ. (2553). "การศึกษาศักยภาพการพัฒนาตลาดน้ำ คลองแห." บทสรุปผู้บริหาร สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, เอกสารโรเนียว.
- กลุ่มงานภูมิปัญญาท้องถิ่น. (2554). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. สำนักพัฒนาเกษตรกรรมส่งเสริมการเกษตร
- ผศ.ดร.ณวิทย์ อ่อนแสงชัย (2558) โครงการการจัดการทรัพยากรทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมในเขตเมืองน่าน เชียงราย , รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ,สำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย
- นุชนาฏ เชียงชัย (2558) การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาที่มีที่มาจากพบจุดอ่อนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง , วิทยานิพนธ์ , ปริญาตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชานนท์ วิสุทธิชานนท์ (2558) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอกระโนน จังหวัดสงขลา , สารนิพนธ์ , รัฐศาสตรมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ , สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน
- ดร.พิชญลักษณ์ พิชญกุล และ นายทวีศิลป์ วิโสภาและคณะ (2556) โครงการ การสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย , รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ,สำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย
- มานิตย์ ไชยกิติ และคณะ (2560) การสร้างคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย , รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ,สำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย